

Öğretim Üyelerinin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının Araştırılması

Investigation of the Knowledge and Attitude of Faculty Members About Traditional and Complementary Medicine Applications

¹Necla ÖZCAN^a, ²Mehmet Sinan İYİSOY^a

^aNecmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi ABD, Konya, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, tıp fakültesi öğretim üyelerinin geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp (GETAT) a ait bilgi ve tutumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Kullanımı artan GETAT uygulamalarına öğretim üyelerinin bakış açılarının araştırılmasının önemli olduğunu ve tıp eğitimine katkıda bulunacağını düşünmekteyiz. **Gereç ve Yöntemler:** 2018-2019 eğitim öğretim döneminde tıp fakültesinde görevli öğretim üyeleri arasında yapılan kesitsel bir çalışmadır. Önceki çalışmalarda geçen sorulara benzer sorulardan oluşturulan bir anket formu kullanılmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların 95 (%75,4)'i Türkiye'de GETAT uygulamaları hakkında bilgisi olduğunu, 76 (%60,32)'sı da "alternatif" diye adlandırmanın doğru olmadığını, 90 (%72)'i geleneksel tıp uygulamalarının hastane, poliklinik, muayenehane gibi yerlerde yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca katılımcıların 70 (%56,91)'i bu uygulamaların bilimsel olduğunu düşünmekte olup, 108 (%85,72)'i GETAT uygulayıcılarının tıbbi olarak iyi eğitilmiş olması gerektiğini, 95 (%75,4)'i kendisi vermemiş olsa da doktorun hastasının kullandığı geleneksel yöntemden beklenen yan etkilere aşina olması gerektiğini, 89 (%75,42)'u GETAT uygulamalarının faydalı olduğu bilimsel olarak kanıtlanırsa kliniğinde kullanacağını ifade etmiştir. Katılımcılardan 76 (%61,79)'sı GETAT'ın kendi tedavisi ile karıştırılmaması gerektiğini söylemektedir. **Sonuç:** Katılımcıların çoğu GETAT uygulamalarını alternatif olarak adlandırmanın yanlış olduğunu, bu uygulamaları profesyonel uygulayıcıların hastane, poliklinik gibi yerlerde yapmalarının doğru olduğunu belirtmişlerdir.

ABSTRACT Objective: This study aims to investigate attitudes and knowledge of members of a medical faculty towards the general practice of Complementary and Alternative Medicine (CAM). We think that this investigation is crucial due to raising practice of CAM and will also provide insights to medical education. **Material and Methods:** This is a cross-sectional study held at 2018-2019 semester year on faculty members. A questionnaire that includes questions similar to questionnaires of previous studies is used. **Results:** Among the participants, 95 (75.4%) declared that they have knowledge of general CAM practice in Turkey, 76 (60.32%) argued that it is not correct to call CAM as "alternative". 90 (72%) argued that CAM practise should be performed in a hospital-like location. 70 (56.91) declared that CAM is scientific, 108 (85.72) thought that practicers of CAM should be medically educated, 95 (75.4) thought that practitioner should have information about side effects of CAM method that was previously applied to patient even if he didn't prescribed it. Also, 89 (75.42%) declared they will only use CAM if its benefits are proven. On the other hand, 76 (61.79%) argued that CAM should not be mixed with current medical practice. **Conclusion:** Most participants stated CAM should not be called "alternative" and should be performed by educated professionals in a clinical environment.

Anahtar Kelimeler: Tıp fakültesi; öğretim üyeleri; geleneksel tıp; tamamlayıcı tıp

Keywords: Faculty of medicine; faculty members; traditional medicine; complementary medicine

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları uzun yıllar boyu dünya üzerindeki değişik kültürlerde kullanılan uygulamaları kapsamaktadır. Bu uygulamalar nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış ve halk arasında uygulanmaktadır. Günümüzde,

hastanelerde pratik edilen modern tıp bilimi ise bilimin zaman içerisindeki gelişimi sonucu kanıtla dayalı uygulamalardan yola çıkılarak inşa edilmiştir. Modern tıp pratiğinin GETAT uygulamalarını bilimsel açıklamalarla temellendirilmediği gerekçesi ile dış-

Correspondence: Necla ÖZCAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi ABD, Konya, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: neclasengil@yahoo.com

Peer review under responsibility of Journal of Traditional Medical Complementary Therapies.

Received: 24 Oct 2019 **Received in revised form:** 09 Apr 2020 **Accepted:** 11 Apr 2020 **Available online:** 18 Apr 2020

2630-6425 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

laması, ancak genel pratikte GETAT kullanımının devam etmesi ve profesyonel kişilerce yapılmaması bu konuda izlenilmesi gerekli yol ile ilgili sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu uygulamaları bilimsel bir temele oturtmak, güvenilirliği ve etkinliği kanıtlanmış uygulamaların modern tedavilerde kullanımını sağlamak amacıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 1998 yılında "Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi [The National Center for Complementary and Alternative Medicine (NCCAM)]" kurulmuştur.¹

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de GETAT uygulamaları konusuna bir bölüm ayırmıştır. DSÖ, "standardize edilmiş bilimsel metotlar" kullanarak bu alanlarda araştırmalar yapılmasını teşvik etmekte, uygulamaların "eğitilmiş ve lisanslı kişiler tarafından yapılmasını" sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda üye ülkelerin, GETAT uygulamalarını göz ardı etmeksizin ve bu uygulamaların istismar edilmesine fırsat vermeyecek şekilde ulusal mevzuatlarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. DSÖ, GETAT uygulamalarını tarihsel süreç içerisinde "Geleneksel Tıp Alanında Araştırma ve Eğitimin Geliştirilmesi (1977)", "Tıbbi Bitkiler (1978)", "Geleneksel Tıp (1987)", "Geleneksel Tıp ve Tıbbi Bitkiler (1988)" ve "Geleneksel Tıp ve Modern Sağlık Hizmetleri (1989, 1991)" başlıkları altında değerlendirmiştir.²

Tamamlayıcı ve alternatif sağlık yaklaşımları alanında Türkiye'de 1991 yılında "Akupunktur Tedavi Yönetmeliği" düzenlenmiştir. "Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı" 2012'de kurulmuş ve "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı" olarak 2014'de ismi değiştirilmiş ve Resmî Gazete'de "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği" yayımlanmıştır. Yönetmelikte 14 ayrı GETAT uygulaması tanımlanmış uygulamayı yapacak personel, endikasyon/kontrendikasyon, uygulama merkezinde bulunması gereken malzemeler açıklanmıştır.^{3,4}

Ülkemizde GETAT uygulamaları, bazı tıp fakültelerinde ve bakanlığa bağlı bazı hastanelerin polikliniklerinde kabul edilen hastalara uygun tedavi yöntemleri sınırlı olarak uygulanmaktadır. Genel olarak bakıldığında ülkemizde hekimlerin GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi ve görüşlerine yönelik araştırmalar sınırlı sayıdadır.⁵

Yurt dışında bazı tıp fakültelerinde GETAT uygulamaları seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Amerika'da bazı tıp fakültelerinde artan sayıda seçmeli veya zorunlu GETAT eğitimlerinin müfredata alındığına rastlanmaktadır.⁶⁻⁸ Almanya'da yapılan bir çalışmada dermatoloji, genel tıp, psikiyatri ve romatoloji alanlarında ilgili GETAT yöntemlerinin tıp müfredatında yer almasının talep edildiği görülmektedir.⁹

Bu çalışmada, tıp fakültelerinde görev yapan öğretim üyelerinin GETAT uygulamaları konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışma, 2018-2019 öğretim döneminde yapılmıştır. Çalışma için Üniversite Etik Kurulundan 9 Ocak 2019 tarihinde 2019/1660 sayılı karar ile onay ve Tıp Fakültesi Dekanlığından anket çalışması için gerekli izin alınmıştır. Temel tıp, dâhili ve cerrahi tıp bölümleri ana bilim dallarında görev yapan öğretim üyelerinden, çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcıların onamları alınmıştır.

Katılımcılardan, GETAT'a yönelik tutumları ölçen sorulardan oluşan bir anketi doldurmaları istenmiştir. Ankette kullanılan sorular, Furnham'ın 2003 yılındaki çalışmasında tasarladığı CAM'a yönelik sorular ve Altan'ın 2014 yılında yaptığı çalışmadaki sorulardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Anket, "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" şeklinde hazırlanan 31 adet Likert tipi sorudan oluşmaktadır. Anket sorularına ilişkin "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtları olumlu yanıtlar olarak düşünülmüş ve "katılıyor" şeklinde birleştirilmiştir. Benzer şekilde "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" yanıtları olumsuz yanıtlar olarak "katılmıyor" şeklinde birleştirilmiştir.

Anketin geçerliliğini test etmek için Cronbach alfa katsayısı kullanılmıştır. Anket sorularına verilen yanıtlar Kruskal-Wallis ve ki-kare testleri ile analiz edilmiştir. Steel-Dwass-Critchlow-Fligner "post hoc" testi kullanılmıştır. $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analizler için Jamovi 1.0.4 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya dâhil olan 126 katılımcının 47 (%37,90)'si kadın, 77 (%62,10)'si erkektir. Dokuz kişi ankete katılmayı kabul etmemiştir. Katılımcıların demografik özellikleri **Tablo 1**'de görülmektedir.

Katılımcıların %61,79'u "Entegratif tıp; geleneksel tıp ile kanıta dayalı modern tıp uygulamalarını bütüncül olarak değerlendiren yöntem ve uygulamaları kapsamaktadır." tarifine katılmaktadır. GETAT uygulamalarının "alternatif" olarak adlandırılmasına %60,32'si katılmamaktadır. Katılımcıların %56,91'i "GETAT uygulamalarının bilimsel" olduğuna, %53,28'i "sağlığa faydalı" olduğuna katılmaktadır.

Katılımcıların %50,79'u "GETAT uygulamalarının modern tedaviler kadar iyi sonuç vermeyeceğini, %18,40'ı ise "geleneksel tıp uygulamalarının ancak plasebo kadar etkili" olduğuna katılmıştır.

"Geleneksel tıp uygulamaları sadece basit ve hafif şikâyetlerin tedavisinde etkilidir." sorusu %38,40 oranı ile en çok kararsız kalınan soru iken, "Geleneksel tıp uygulamaları sadece koruyucu hekimlikte uygulanmalıdır." (%36,59) ve "Geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulamalarını hastalarınıza tavsiye ederim." (%35,77) en çok kararsız kalınan diğer sorulardır.

Yüksek oranda (%71,55) katılımcı, "hastanın doktoru önerirse geleneksel veya modern tedaviyi seçme hakkı" olduğunu, %44,72'i "geleneksel tıp uygulamalarını hastalarına tavsiye edeceğini", %75,42'si "geleneksel tıp uygulamalarının faydalı olduğu bilimsel olarak kanıtlanırsa kliniğinde kullanacağını", %39,17'si "modern tedaviden fayda görmeyen hastasını geleneksel yöntemlere yönlendireceğini" belirtmiş ancak %61,79'u "geleneksel tıp yöntemlerinin kendi tedavisi ile karıştırılmaması gerektiğini" belirtmiştir.

Katılımcıların %8,2'si GETAT konusunda eğitim almıştır, %39,51'i "geleneksel tıp uygulamalarını öğrenmenin uzmanlıkları açısından önemli olduğunu" düşünmekte, %72'si "geleneksel tıp uygulamalarının hastane, poliklinik, muayenehane gibi yerlerde yapılması gerektiğini", %85,72'si "GETAT uygulayıcılarının tıbbi olarak iyi eğitilmiş olması ge-

TABLO 1: Katılımcıların demografik özellikleri.

	n (%)
Yaş (yıl)	n (%)
31-40	30 (23,81)
41-50	55 (43,65)
51 ve üzeri	41 (32,54)
Cinsiyet	
Kadın	47 (37,90)
Erkek	77 (62,10)
Çalışma yılı	
4 ve altı	3 (2,40)
5-10	10 (8,00)
11-20	48 (38,40)
21 ve üzeri	64 (51,20)
Unvanı	
Profesör	42 (33,87)
Doçent	40 (32,26)
Dr. öğretim üyesi	42 (33,87)
Ana bilim dalı	
Temel tıp	29 (23,02)
Dâhili tıp	65 (51,59)
Cerrahi tıp	32 (25,40)

rektiğini", %75,4'ü "kendisi vermemiş olsa da doktorun hastasının kullandığı geleneksel yöntemden beklenen yan etkilere aşına olması gerektiğini" söylemiştir.

Anket katılımcıların %51,61'i "tıp fakültelelerinde GETAT uygulamalarının seçmeli ders olarak okutulması gerektiğini" düşünmektedir.

Cronbach alfa katsayısı: 0,895'dir.

Katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar **Tablo 2**'de görülmektedir.

Katılımcıların "Geleneksel tıp uygulamalarının sağlığa faydalı olduğuna inanmıyorum.", "Çevremde geleneksel tıp yöntemlerini kullanarak fayda gören kişiler var.", "Grip olduğumda ıhlamur veya kuşburnu çayı içmekte sakınca görmem." sorularına verdikleri yanıtların cinsiyete göre değiştiği bulunmuştur ve kadınların bu sorulara verdikleri yanıtların erkeklerden daha olumlu yönde olduğu görülmüştür (p=0,022; p=0,025; p=0,007). Anket puanları cinsiyete göre değişmemekle (p=0,19) birlikte kadınların puanlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

TABLO 2: Anket sorularına verilen yanıtlar.

No.	Soru metni	Katılmıyor n (%)	Kararsız n (%)	Katılıyor n (%)
1.	Dünyada geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp kullanımı hakkında bilgim var	24 (19,2)	22 (17,6)	79 (63,2)
2.	Türkiye'de geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulamaları hakkında bilgim var	11 (8,73)	20 (15,87)	95 (75,4)
3.	Fakültemizde geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp polikliniği olduğunu biliyorum	3 (2,38)	5 (3,97)	118 (93,65)
4.	Fakültemizde geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulamaları hakkında bilgim var	8 (6,35)	26 (20,63)	92 (73,03)
5.	Geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp konusunda eğitim aldım	106 (86,89)	6 (4,92)	10 (8,2)
6.	Entegratif tıp; geleneksel tıp ile kanıta dayalı modern tıp uygulamalarını bütüncül olarak değerlendiren yöntem ve uygulamaları kapsamaktadır	14 (11,38)	33 (26,83)	76 (61,79)
7.	Geleneksel tıp uygulamalarını "tamamlayıcı" diye adlandırmak doğru değildir	35 (27,78)	42 (33,33)	49 (38,88)
8.	Geleneksel tıp uygulamalarını "alternatif" diye adlandırmak doğru değildir	22 (17,46)	28 (22,22)	76 (60,32)
9.	Geleneksel tıp uygulamaları modern tedavi kadar iyi sonuçlar verir	64 (50,79)	36 (28,57)	26 (20,63)
10.	Geleneksel tıp uygulamalarının sağlığa faydalı olduğuna inanmıyorum	65 (53,28)	36 (29,51)	21 (17,21)
11.	Hastanın doktoru önerirse geleneksel veya modern tıp tedavisini seçme hakkı vardır	13 (10,57)	22 (17,89)	88 (71,55)
12.	Geleneksel tıp uygulamalarını öğrenmemin uzmanlığım açısından önemli olduğunu düşünüyorum	43 (34,68)	32 (25,81)	49 (39,51)
13.	Geleneksel tıp uygulamalarının faydaları ancak plasebo etkisi kadardır	66 (52,80)	36 (28,80)	23 (18,40)
14.	Geleneksel tıp uygulamaları bilimsel değildir	70 (56,91)	31 (25,20)	22 (17,89)
15.	Geleneksel tıp uygulamaları hastane, poliklinik, muayenehane gibi yerlerde yapılmalıdır	17 (13,60)	18 (14,40)	90 (72,0)
16.	Geleneksel tıp uygulamaları modern yöntemlerden yan etkileri açısından daha güvenlidir	57 (45,96)	40 (32,26)	27 (21,77)
17.	Geleneksel tıp uygulamaları uzun yılların bilgi birikimini içerir	17 (13,71)	25 (20,16)	82 (66,13)
18.	Geleneksel tıp uygulamalarının başarısı hastaya bütüncül bakış açısından kaynaklanmaktadır	33 (27,05)	34 (27,87)	55 (45,09)
19.	Geleneksel tıp uygulamaları sadece basit ve hafif şikâyetlerin tedavisinde etkilidir	37 (29,6)	48 (38,40)	40 (32,0)
20.	Geleneksel tıp uygulamalarının yapılmaması toplum sağlığını korumaktan çok riske eder	51 (41,46)	34 (27,64)	38 (30,89)
21.	Geleneksel tıp uygulamaları sadece koruyucu hekimlikte uygulanmalıdır	54 (43,91)	45 (36,59)	24 (19,51)
22.	Geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulayıcıları tıbbi olarak iyi eğitilmiş olmalıdır	9 (7,14)	9 (7,14)	108 (85,72)
23.	Geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulamalarını hastalarımıza tavsiye ederim	24 (19,51)	44 (35,77)	55 (44,72)
24.	Kendisi vermemiş olsa da doktorun hastasının kullandığı geleneksel yöntemden beklenen yan etkilere aşına olması gerekir	15 (11,90)	16 (12,70)	95 (75,4)
25.	Geleneksel tıp yöntemleri benim tedavim ile karıştırılmamalıdır	20 (16,26)	27 (21,95)	76 (61,79)
26.	Modern tıp uygulamalarından fayda görmeyen hastamı geleneksel yöntemlere yönlendiririm	32 (26,23)	41 (33,61)	49 (39,17)
27.	Geleneksel tıp uygulamaları tıp fakültelerinde seçmeli ders olarak öğretilmelidir	29 (23,39)	31 (25,0)	64 (51,61)
28.	Geleneksel tıp uygulamalarının faydalı olduğu bilimsel olarak kanıtlanırsa kliniğimde kullanırım	6 (5,08)	23 (19,49)	89 (75,42)
29.	Aile büyüklerimin kullandığı bir geleneksel tıp yöntemi duydum	27 (21,60)	16 (12,80)	82 (65,60)
30.	Çevremde geleneksel tıp yöntemlerini kullanarak fayda gören kişiler var	26 (21,14)	20 (16,26)	77 (62,6)
31.	Grip olduğumda ıhlamur veya kuşburnu çayı içmekte sakınca görmem	10 (7,94)	10 (7,94)	106 (84,13)

Öğretim üyesinin unvanına göre incelendiğinde “Dünyada geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp kullanımı hakkında bilgim var.”, “Türkiye’de geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp kullanımı hakkında bilgim var.”, “Hastanın doktoru önerirse geleneksel veya modern tıp tedavisini seçme hakkı vardır.” sorularına verilen yanıtların farklı olduğu görülmüştür (p=0,018; p=0,033; p=0,026). Doktor öğretim üyelerinin bu sorulara verdikleri yanıtlar daha olumludur. Doktor öğretim üyelerinin anket puanları doçent ve profesör öğretim üyelerinden daha yüksektir (p=0,036; p=0,02).

Temel tıp bilimleri bölümünden katılımcıların “Entegratif tıp; geleneksel tıp ile kanıta dayalı modern tıp uygulamalarını bütüncül olarak değerlendiren yöntem ve uygulamaları kapsamaktadır.”, “Geleneksel tıp uygulamaları hastane, poliklinik, muayenehane gibi yerlerde yapılmalıdır.”, “Modern tıp uygulamalarından fayda görmeyen hastamı geleneksel yöntemlere yönlendiririm.” ve “Geleneksel tıp uygulamaları tıp fakültelerinde seçmeli ders olarak öğretilmelidir.” sorularına diğer bölümlerden katılımcılara göre daha olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür (p=0,002; p=0,011; p<0,001; p=0,02).

TABLO 3: Demografik özelliklere göre anket puanları.

		Anket puanı	p
Yaş (yıl)	31-40	109±16,2	0,26
	41-50	105±15,2	
	51 ve üzeri	101±19,0	
Cinsiyet	Kadın	107±17,2	0,19
	Erkek	103±16,8	
Çalışma Yılı	4 ve altı	113±20,7	0,20
	5-10	111±16,7	
	11-20	107±16,2	
	21 ve üzeri	102±17,2	
Unvanı	Profesör	101±17,1	0,01
	Doçent	103±15,3	
	Dr. öğretim üyesi	111±17,3	
Ana bilim dalı	Temel tıp	112±14,7	0,02
	Dâhili tıp	102±16,9	
	Cerrahi tıp	104±17,5	

Temel tıp bilimleri öğretim üyelerinin anket puanları, dâhili tıp bölümü öğretim üyelerinden daha yüksek ($p=0,016$) bulunmakla birlikte cerrahi tıp bölümü öğretim üyelerinden farklı bulunmamıştır ($p=0,21$).

Dâhili bilimler bölümünden katılımcıların ise “Geleneksel tıp uygulamalarının faydaları ancak placebo etkisi kadardır.”, “Geleneksel ve tamamlayıcı/entegratif tıp uygulamalarını hastalarımıza tavsiye ederim.”, “Geleneksel tıp yöntemleri benim tedavim ile karıştırılmamalıdır.” sorularına verdikleri yanıtların diğer bölümlerden katılımcılara göre GETAT uygulamaları açısından daha olumsuz yönde olduğu görülmüştür ($p=0,001$; $p=0,006$; $p=0,014$).

Demografik özelliklere göre anket puanları ise **Tablo 3**'de yer almaktadır. Unvan ve Anabilim dalına göre p değerleri daha anlamlı bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bugüne kadar GETAT uygulamaları hakkında ülkemizde yapılan çalışmalar, genel olarak öğrencilerin veya hastaların bu konudaki görüşlerinin sorulması, bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi şeklinde olmuştur. Bu uygulamalara, bilimsel katkıda bulunacak olan ve doğrudan hasta ile muhatap durumdaki öğretim üyelerinin GETAT uygulamaları hakkındaki

görüşleri ve yaklaşımları ile ilgili çalışma olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulguların, bu konuda bir ilk olma özelliğini taşımakta olduğunu düşünmekteyiz.

GETAT yöntemlerine yönelik tutumlar açısından Erci ve ark. yaptıkları çalışmada, erkeklerde daha olumsuz yönde bir tutum bulmuştur, Featherstone ve ark. da araştırmalarında kadınların tutumlarının erkeklerden daha olumlu olduğu saptanmıştır.^{10,11} Bizim çalışmamızda da kadınların GETAT uygulamalarına karşı tutumu erkeklere göre daha olumlu bulunmuştur.

Araştırmamızın sonuçlarına göre; doktor öğretim üyelerinin, doçent ve profesörlere göre temel tıp ana bilim dalı öğretim üyelerinin ise diğer klinik branşlara göre GETAT uygulamalarına bakışları daha olumlu bulunmuştur. Bu bulgularla ilgili herhangi literatür bilgisine rastlanmamıştır.

Türkiye’de yapılan bir çalışmada, katılımcıların GETAT yöntemleri konusundaki bilgi düzeylerinin düşük olduğu rapor edilmiştir.¹² “Tıp öğrencileri ile diğer sağlık bölüm öğrencilerinin GETAT konusundaki bilgi ve tutumlarını kıyaslayan” bir çalışmada, “sağlık çalışanlarının GETAT hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları” sonucuna varılmıştır.¹³ Manisa’da tıp öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların neredeyse tamamının GETAT yöntemleri konusunda herhangi bir eğitim almadığı, konu hakkındaki bilgilerini televizyon, internet ve aileden edindiği saptanmıştır.¹⁴ Çalışmamızda, GETAT yöntemleri hakkında bilgi düzeyleri ölçülmemiş, ancak konu hakkında eğitim alan katılımcı sayısının çok düşük olduğu görülmüştür.

Türkiye’de tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada, “GETAT eğitimi almak isteyip istemedikleri” sorulmuş, kadın ve birinci sınıf öğrencilerinin bu konuda daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür.¹⁵ Çalışmamızın sonucuna göre, “GETAT uygulamalarını öğrenmek uzmanlığım açısından önemlidir.” sorusuna verilen yanıtların belirli bir yönde farklılaşmadığı, “GETAT uygulamalarının tıp fakültelerinde seçmeli ders olarak öğretilmelidir.” sorusuna temel tıp bölümü öğretim üyelerinin daha olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür.

Çalışmamızın tek merkezde yapılmış olması bir kısıtlılıktır. Konu ile ilgili çok-merkezli ve daha çok öğretim üyesi katılımını sağlayan çalışmaların yapılması gereklidir.

SONUÇ

Katılımcıların çoğu GETAT uygulamalarını alternatif olarak adlandırmanın yanlış olduğunu, bu uygulamaları profesyonel uygulayıcıların hastane, poliklinik gibi yerlerde yapmalarının doğru olduğunu belirtmişlerdir.

Teşekkür

Çalışmalarının yoğunluğuna rağmen bu anketlere yanıt veren hocalarıma teşekkür ediyorum. Öğrencilerimiz Betül Genç, Elif Pelin Sarıçiçek'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet,

gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Necla Özcan; **Tasarım:** Necla Özcan; **Denetleme/Danışmanlık:** Necla Özcan, Mehmet Sinan İyisoy; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Betül Genç, Necla Özcan, Mehmet Sinan İyisoy; **Analiz ve/veya Yorum:** Necla Özcan, Mehmet Sinan İyisoy; **Kaynak Taraması:** Betül Genç, Necla Özcan; **Makalenin Yazımı: Eleştirel İnceleme:** Necla Özcan, Mehmet Sinan İyisoy; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Necla Özcan, Mehmet Sinan İyisoy.

KAYNAKLAR

- Aydın S. [WHO and the alternative adventure of medicine from tradition to global]. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi. 2012;22:8-11.
- Pearson NJ, Chesney MA. The national center for complementary and alternative medicine. Acad Med. 2007;82(10):967. [Crossref] [PubMed]
- Tokaç M. [Academic approach to traditional medicine: GETTAM]. SD Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi. 2013;28:82-5.
- Mollahaliloğlu S, Uğurlu FG, Kalaycı MZ, Öztaş D. [The new period in traditional and complementary medicine]. Ankara Med J. 2015;15(2):102-5. [Crossref]
- Yıldırım Y, Parlar S, Eyigor S, Sertoz OO, Eyigor C, Fadiloglu C, et al. An analysis of nursing and medical students' attitudes towards and knowledge of complementary and alternative medicine (CAM). J Clin Nurs. 2010;19(7-8):1157-66. [Crossref] [PubMed]
- Cowen VS, Cyr V. Complementary and alternative medicine in US medical schools. Adv Med Educ Pract. 2015;6:113-7. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Chaterji R, Tractenberg RE, Amri H, Lumpkin M, Amorosi SBW, Haramati A. A large-sample survey of first- and second-year medical student attitudes toward complementary and alternative medicine in the curriculum and in practice. Altern Ther Health Med. 2007;13(1):30-5. [PubMed]
- Frank E, Ratanawongsa N, Carrera J. American medical students' beliefs in the effectiveness of alternative medicine. Int J Collaborative Res on Internal Med Public Health. 2010;2(9):292-305.
- Münstedt K, Harren H, von Georgi R, Hackethal A. Complementary and alternative medicine: comparison of current knowledge, attitudes and interest among German medical students and doctors. Evid Based Complement Alternat Med. 2011;2011:790951. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Erci B. Attitudes towards holistic complementary and alternative medicine: a sample of healthy people in Turkey. J Clin Nurs. 2007;16(4):761-8. [Crossref] [PubMed]
- Featherstone C, Godden D, Gault C, Emslie M, Took-Zozaya M. Prevalence study of current use of complementary and alternative medicine in patients attending primary care services in Scotland. Am J Public Health. 2003;93(7):1080-2. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Ergin A, Hatipoğlu C, Bozkurt Al, Mirza E, Kunak D, Karan C, et al. [Knowledge and attitudes of residents and medical students on complementary-alternative medicine]. Pamukkale Med J. 2011;4(3):136-43.
- Baugniet J, Boon H, Ostbye T. Complementary/alternative medicine: comparing the view of medical students with students in other health care professions. Fam Med. 2000;32(3):178-84. [PubMed]
- Altan S, Rahman S, Çam S. [The Knowledge and attitudes of the faculty of medicine students about complementary and alternative medicine methods]. Türkiye Klinikleri J Med Ethics. 2014;22(3):81-8.
- Akan H, Izbirak G, Kaspar EÇ, Kaya ÇA, Aydın S, Demircan N, et al. Knowledge and attitudes towards complementary and alternative medicine among medical students in Turkey. BMC Complement Altern Med. 2012;12:115. [Crossref] [PubMed] [PMC]